
РОЗДІЛ X. СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.03.50>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ТА УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Заборовський В.В.,

професор, доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного права та процесу
Ужгородського національного університету
<https://orcid.org/0000-0002-5845-7535>

Орлова О.С.,

доцент, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
Ужгородського національного університету
<https://orcid.org/0000-0002-4544-2860>

Манзюк В.В.,

доцент, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського права
Ужгородського національного університету
<https://orcid.org/0000-0003-2133-1573>

Заборовський В.В., Орлова О.С., Манзюк В.В. Особливості професійної діяльності адвоката та української адвокатури в умовах воєнного стану.

Дана стаття присвячена розкриттю питань, що пов'язані із певною специфікою професійної діяльності адвоката та української адвокатури в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети, авторами був застосований комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що є характерними для правової науки. Дослідження проводилося із застосуванням насамперед статистичного та соціологічного методів, системно-структурного та формально-догматичного методів, а також діалектичного методу пізнання правової дійсності.

В рамках даної статті було проаналізовано практичні діяльність органів адвокатського самоврядування, зокрема Національної асоціації адвокатів України, в умовах збройної агресії з боку росії. Робиться висновок, що задля підвищення якості здійснення адвокатської діяльності насамперед на безоплатній основі, Національною асоціацією адвокатів України було створено Центр надання методичної допомоги та координації волонтерської допомоги військовослужбовцям. Також Національною асоціацією адвокатів України та

радами адвокатів відповідних регіонів, було проведено безліч різного роду заходів щодо вирішення актуальних питань захисту прав та інтересів громадян, військовослужбовців і самих адвокатів.

Акцентується увага також на діяльності Опікунської Ради Національної асоціації адвокатів України та іноземних партнерів щодо допомоги українським адвокатам. Аргументується позиція, згідно з якою неймовірно є кількість національних професійних організацій (асоціацій) адвокатів, адвокатських компаній та юридичних фірм, а також пересічних адвокатів з усього цивілізованого світу, які об'єднані бажанням підтримати українських адвокатів і українців загалом та надати їм різноманітного роду допомогу, яку вони потребують у зв'язку із військовою агресією з боку росії.

Ключові слова: адвокат; адвокатська діяльність; адвокатура; Національна асоціація адвокатів України; воєнний стан; збройна агресія; Опікунська Рада; іноземні партнери.

Zaborovskyy V.V., Orlova O.S., Manzyuk V.V. Features of the professional activity of a lawyer and the Ukrainian bar under martial law.

This article is devoted to the disclosure of issues related to certain specifics of the professional activity of a lawyer and the Ukrainian bar in martial law.

To achieve this goal, the author used a set of general and special methods that are characteristic of legal science. The research was conducted using primarily statistical and sociological methods, system-structural and formal-dogmatic methods, as well as the dialectical method of knowledge of legal reality.

This article analyzes the practical activities of bar associations, in particular the National Bar Association of Ukraine, in the context of armed aggression by Russia. It is concluded that in order to improve the quality of advocacy, primarily on a free basis, the National Bar Association of Ukraine established a Center for Methodological Assistance and Coordination of Volunteer Assistance to Military Servicemen. Also, the National Association of Advocates of Ukraine and the Bar Councils of the respective regions took many different measures to address pressing issues of protection of the rights and interests of citizens, servicemen and lawyers themselves.

Emphasis is also placed on the activities of the Board of Trustees of the National Bar Association of Ukraine and foreign partners in assisting Ukrainian lawyers. The position is argued that the number of national professional organizations (associations) of lawyers, law firms and law firms, as well as ordinary lawyers from all over the civilized world, united by the desire to support Ukrainian lawyers and Ukrainians in general and provide them with various assistance, is incredible. which they need in connection with Russia's military aggression.

Key words: lawyer; legal activities; advocacy; National Bar Association of Ukraine; martial law; armed aggression; Board of Trustees; foreign partners.

Актуальність теми. Правова природа адвокатури в цілому [1; 2; 3; 4], та сутність професійної діяльності адвоката [5; 6], зокрема, були неодноразово предметом нашого наукового дослідження. Так, аналізуючи сутність поняття «адвокатура» ми доходили висновку, що під ним необхідно розуміти професійне об'єднання осіб (адвокатів), діяльність якого спрямована на забезпечення належної реалізації конституційного права особи на отримання професійної правничої (правової) допомоги, і як конституційно-правовий правозахисний інститут громадянського суспільства займає самостійне та одне з провідних місць у механізмі здійснення правосуддя, без професійної та незалежної діяльності якого ставиться під сумнів можливість існування і громадянського суспільства, і правової держави в цілому [7].

Тож, адвокатура, з одного боку, є визначальним інститутом громадянського суспільства, який виконує одну із провідних ролей у відстоюванні прав та інтересів осіб, а з іншого – виконуючи публічно-правові функції, являє собою необхід-

ний елемент функціонування правової держави в цілому. Як вміло зазначає Рада адвокатських та правничих товариств Європи (CCBE), професія адвоката є надважливою для належного функціонування судової системи, захисту верховенства права, прав та інтересів громадян [8].

Щодо взаємовідносин адвокатури як інституту громадянського суспільства та держави, такі відносини, на нашу думку, мають будуватись на засадах рівноправності. Основою такої рівноправності повинен виступати принцип, згідно з яким держава зацікавлена в існуванні сильної адвокатури (оскільки гарантувати забезпечення прав і свобод людини (конституційний обов'язок, який взяла на себе держава) неможливо без існування такої адвокатури, якій і було делеговано виконання функції держави щодо захисту таких прав і свобод), і навпаки, адвокатура – в сильній державі [9, с. 58]. Такі висновки є актуальними в будь-який час, але найбільший мають прояв, зокрема, в умовах повномасштабної військової агресії з боку Росії, яка вчиняє неймовірну кількість злочинів, в тому числі проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. За таких умов, громадяни України, які перебувають у підвищеній небезпеці потребують правової допомоги на найвищому рівні, на жаль, незахищеними, в багатьох випадках залишаються й самі адвокати.

Аналіз наукових публікацій. Проблема визначення сутності і адвокатури як інституту громадянського суспільства та правової держави в цілому, і професійної діяльності адвоката зокрема, була предметом досліджень ряду науковців, серед яких доцільно виокремити А.М. Бірюкову, Т.Б. Вільчик, С.О. Іваницького, А.В. Іванцову, Ю.С. Пилипенко, С.Ф. Сафулько, О.Д. Святоцького, В.О. Святоцьку, Д.П. Фіолевського, О.Г. Яновську та інших.

Метою даної статті є розкриття особливостей професійної діяльності адвоката та української адвокатури в умовах воєнного стану. Основними **завданнями** автори ставлять перед собою: проаналізувати діяльність органів адвокатського самоврядування, зокрема Національної асоціації адвокатів України, в умовах збройної агресії з боку Росії; розкрити деякі особливості здійснення адвокатської діяльності в умовах війни; проаналізувати діяльність Опікунської Ради Національної асоціації адвокатів України та іноземних партнерів щодо допомоги українським адвокатам.

Виклад основного матеріалу. Початок збройної агресії Росії суттєво вплинув на професійну діяльність переважної більшості українських адвокатів, які до 24 лютого 2022 року, а тим більше до 2014 року не здійснювали адвокатську діяльність щодо особливої категорії справ, які є наслідком такої агресії. Важливу роль в даному випадку відіграли органи адвокатського самоврядування, якими було організовано неймовірну

кількість різноманітного роду семінарів, вебінарів, тренінгів, конференцій, круглих столів тощо. Такі заходи були спрямовані не тільки на підвищення кваліфікації адвокатів, але й на вирішення важливих питань щодо захисту прав та інтересів пересічних осіб, військовослужбовців і самих адвокатів, які постраждали від злочинів російської федерації. Необхідність таких заходів проявляється і в тому, що введення воєнного стану, в тому числі, має наслідком і швидку зміну національного законодавства, внаслідок чого ускладнюється можливість надання професійної правничої допомоги, враховуючи необхідність постійного підвищення своєї кваліфікації.

Слід відмітити, що ще в 2014 році було створено Комітет з військового права Національної асоціації адвокатів України [10] насамперед задля координації діяльності адвокатів щодо надання професійної правової допомоги учасникам антитерористичної операції, членам їх сімей та переселенцям з метою захисту прав та законних інтересів таких осіб. В 2016 році рішенням Ради адвокатів України було затверджено Положення про Комітет з питань координації надання правової допомоги учасникам антитерористичної операції, членам їх сімей та переселенцям [11] (Комітет з військового права). Суттєво активізувалася діяльність даного Комітету з початком військових дій в 2022 році, що проявилось, в тому числі й у підготовці пам'яток з надання правничої допомоги військовим Збройних сил України [12]. Такі пам'ятки стосуються як військовослужбовців щодо оформлення їх правовідносин з адвокатами [13], так і навпаки [14].

Враховуючи важке, в тому числі, матеріальне становище співвітчизників, значна кількість українських адвокатів активізували надання правничої допомоги на засадах «pro bono» (від лат. pro bono publico – заради суспільного блага), тобто допомоги, яка надається на добровільних засадах і без оплати як громадська діяльність (взагалі позбавлена такої ознаки як оплата (наявність певного відшкодування) за її надання) [15, с. 287], а можливість її надання адвокатом передбачена насамперед рішенням Ради адвокатів України від 23 квітня 2016 року № 118 [16]. Слід врахувати, що якщо адвокат надає такого різновиду допомоги саме військовослужбовцям, то таку інформацію він може розмістити у своєму профайлі в Єдиному реєстрі адвокатів України [17]. Крім цього, після початку війни задля підвищення якості надання такої допомоги Національною асоціацією адвокатів України було створено Центр надання методичної допомоги та координації волонтерської допомоги військовослужбовцям [18]. Даний Центр покликаний разом з Вищою школою адвокатури забезпечувати організацію конференцій, семінарів, круглих столів, лекцій з питань надання професійної правової допомоги військовослужбов-

цям, надавати письмові роз'яснення щодо таких питань, видавати практичні посібники тощо.

Багато адвокатів долучилося й щодо надання безоплатної правової допомоги для переселенців в рамках діяльності благодійної організації «Всеукраїнська коаліція з надання правової допомоги», яка забезпечує, в тому числі, й діяльність «гарячої лінії» надання безкоштовних юридичних консультацій, зокрема, щодо: правових обмежень, пов'язаних з веденням в Україні воєнного стану, надання адміністративних та соціальних послуг в умовах війни; практичних аспектів оформлення статусу переселенця; допомоги у фіксації збитків і пошкоджень через бойові дії; релокації підприємств; оформлення гуманітарної чи іншої допомоги [19].

У посиленому режимі надають правову допомогу й ради адвокатів відповідних регіонів [20]. Значна кількість таких рад на потреби Збройних сил України та територіальної оборони перерахували значні суми коштів, а також забезпечують надання гуманітарної допомоги та допомагають з житлом адвокатам-переселенцям та членам їх сімей. Голови рад адвокатів регіону спільно з Національною асоціацією адвокатів України організували ланцюг допомоги західного регіону для адвокатів та їх сімей, які змушені покинути свої домівки через російське вторгнення в Україну.

На жаль, військова агресія з боку росії вплинула не тільки на професійну діяльність адвокатів, але й на їх особисте життя. Багато адвокатів відстоюють територіальну цілісність України зі зброєю в руках у складі Збройних сил України та територіальної оборони. Слід врахувати, що ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» несумісною з діяльністю адвоката є, зокрема, військова або альтернативна (невійськова) служба, а тому, як зазначає А. Сербіна, це вимагало б в адвоката, в разі мобілізації, вступу до територіальної оборони, підписання контракту із ЗСУ, зупинити свою адвокатську діяльність згідно з правилами ст. 31 Закону [21]. Враховуючи форс-мажорність ситуації Рада адвокатів України у своєму рішенні закріпила положення, за яким не вважається порушенням вимог щодо несумісності із статусом адвоката проходження ним військової або альтернативної служби саме під час воєнного стану [22]. На жаль, відомі дані про адвокатів, які загинули у бою з російськими окупантами [23] або ж отримали важкі поранення [24].

Важливу роль в допомозі адвокатам в умовах війни відіграє і діяльність Опікунської Ради, яка була утворена Національною асоціацією адвокатів України. Дана Рада була утворена майже відразу після початку збройної агресії з боку Росії, а саме 3 березня 2022 року, з метою розподілу благодійної допомоги адвокатам та їх сім'ям, що постраждали внаслідок воєнних дій [25]. Національною асоціацією адвокатів України було ви-

значено критерії розподілу такої допомоги, а саме було виділено три черги.

З початку утворення Опікунської Ради відбулось ряд її засідань (станом на 15 червня 2022 року було розглянуто понад 400 заяв адвокатів та членів їх сімей), на яких було прийнято рішення щодо надання матеріальної допомоги:

- сім'ї загиблого адвоката-військовослужбовця з Вінниці [26], двом родинам адвокатів з Харківщини [27]; родині загиблих адвокатів з м. Чернігів [28], м. Дніпро [29], м. Ірпінь [26], м. Буча [30], м. Сєвєродонецьк [31] (допомога в розмірі 100 тис. грн);

- на лікування адвокатам, внаслідок ушкодження їх здоров'я, в тому числі й через отримання бойових поранень [27];

- адвокатам, які потребують життєво необхідного лікування [32];

- адвокатам, внаслідок руйнування їхнього житла повністю або частково (зокрема, адвокатам, що проживали в Маріуполі, Чернігові, Гостомелі, Ірпіні, Бучі тощо) [32]. Насамперед надається матеріальна допомога на оренду житла в інших регіонах країни, де не ведуться бойові дії [33] або ж в певному грошовому виразі (15 тисяч гривень в разі часткового пошкодження житла та 30 тисяч гривень у випадку повного його знищення) [30];

- адвокатам, які мають статус батьків-одиначків [32] та позбавлені засобів для існування. Такі адвокати отримують допомогу у розмірі двох прожиткових мінімумів на кожну дитину;

- адвокатам, які мають похилий вік та позбавлені засобів для існування (з Сумської, Миколаївської, Вінницької областей, м. Києва, м. Чернігова [32]). На засіданні 15 червня 2022 року було прийнято рішення щодо підтримки біля ста адвокатів похилого віку з Херсонської області, які залишились без засобів для існування (на ці потреби було виділено 100 тисяч гривень) [31] тощо.

Важливу підтримку, в тому числі й матеріального характеру, українська адвокатура отримала від іноземних партнерів, серед яких є і провідні міжнародні спільноти у сфері адвокатури.

Так, вже на наступний день після початку військової агресії з боку росії, Рада адвокатів і юридичних товариств Європи (ССВЕ) зробила заяву щодо солідарності з українськими адвокатами та звернулася як до держав-членів Європейського Союзу та інших європейських держав із закликом щодо надання притулку та гуманітарної допомоги, всім хто цього потребує, так і юристів та інших професіоналів у сфері права щодо надання правової допомоги особам, які потребують міжнародного захисту [34]. Слід зазначити, що ССВЕ являє собою асоціацію, що об'єднує колегії адвокатів 32 країн Європи та ще 11 членів є асоційованими та спостерігачами [35], з кількістю понад один мільйон європейських адвокатів та юристів.

З початком війни активізувався і процес розробки Рекомендацій щодо українських адвокатів (роботу над документом проводить Комітет з надання міжнародних юридичних послуг ССВЕ [8]), з метою вироблення максимально спрощеної процедури доступу українських адвокатів до ринку надання юридичних послуг в Європі (насамперед щодо розроблення якомога схожого підходу в аспекті визнання європейськими країнами кваліфікації українських адвокатів) [36].

Так, 23 червня 2022 року Постійним Комітетом ССВЕ було затверджено Рекомендації щодо українських адвокатів, якими було насамперед запропоновано вжити заходів щодо визнання кваліфікації українських адвокатів, а саме в аспекті: зменшення формалізму процесу визнання професійної кваліфікації українських адвокатів; оприлюднити чітку та прозору, за можливості українською мовою, інформацію щодо процедури визнання дипломів та професійної кваліфікації у відповідній країні, чи роз'яснення процедури доступу до професії в ній; розгляду питання щодо можливості визнання кваліфікації українських адвокатів (чи за допомогою спрощених навчальних курсів) тощо [37].

Значну підтримку українська адвокатура отримує і від національних асоціацій адвокатів та правових товариств більшості європейських держав та інших зарубіжних країн, зокрема:

- Федеральна палата адвокатів Німеччини (BRAK) [38] та німецькі адвокати не тільки надали фінансову допомогу, а Німеччина стала однією зі перших країн ЄС, що спростила доступ до надання юридичної допомоги українським адвокатам на своїй території [39];

- Словацька адвокатська палата (Slovenská advokátska komora) не тільки першою серед адвокатських асоціацій Європи ініціювала надання безоплатної правової допомоги біженцям з України (програма «Адвокати для України»), в тому числі й українською мовою, але й скасувала одноразовий внесок за запис до реєстру адвокатів (в розмірі 600 Євро), запровадила стипендії за стажування для адвокатів України (виплачується фінансова допомога українським адвокатам у розмірі 500 Євро), а також сприяє в працевлаштуванні в словацькі адвокатські компанії та фірми [40].

- організувала збір коштів для допомоги українським адвокатам, які постраждали під час військової агресії й адвокатура Азербайджану [41].

Запропонували свої домівки, надали інші допомогу (в тому числі й щодо працевлаштування) а також добровільно погодились безоплатно надавати правову допомогу і українським адвокатам, і українця загалом значна кількість адвокатів Польщі, Чехії, Словаччини, Великої Британії, Німеччини [42].

Пряму фінансову допомогу благодійному фон-

ду Національної асоціації адвокатів України надають як окремі адвокати та юридичні фірми, так і національні професійні організації (асоціації) адвокатів з різних куточків світу. Так, у звіті «Міжнародна благодійна допомога для НААУ під час воєнного стану» зазначається, що тільки за період від початку березня по 1 червня 2022 року було отримана майже 350 тис. доларів США допомоги від величезної кількості благодійників [43].

Висновки. Все це свідчить про неймовірну кількість національних професійних організацій (асоціацій) адвокатів, адвокатських компаній та юридичних фірм, а також пересічних адвокатів з усього цивілізованого світу, які об'єднані бажанням підтримати українських адвокатів і українців загалом та надати їм різноманітного роду допомогу, яку вони потребують у зв'язку із військовою агресією з боку росії.

Початок повномасштабної збройної агресії росії суттєво вплинув на професійну діяльність переважної більшості українських адвокатів. Враховуючи важке, в тому числі, матеріальне становище співвітчизників, значна кількість українських адвокатів активізували надання правничої допомоги на засадах «pro bono». Задля підвищення якості надання такої допомоги Національною асоціацією адвокатів України було створено Центр надання методичної допомоги та координації волонтерської допомоги військовослужбовцям. Крім цього, Національною асоціацією адвокатів України та радами адвокатів відповідних регіонів, було проведено безліч різного роду заходів щодо вирішення актуальних питань захисту прав та інтересів громадян, військовослужбовців і самих адвокатів. Ряд адвокатів долучилося й щодо надання безоплатної правової допомоги для переселенців в рамках діяльності благодійної організації «Всеукраїнська коаліція з надання правової допомоги».

На жаль, військова агресія з боку росії вплинула не тільки на професійну діяльність адвокатів, але й на їх особисте життя. Важливу роль в допомозі адвокатам в умовах війни відіграє і діяльність Опікунської Ради, яка була утворена Національною асоціацією адвокатів України майже відразу після початку військового вторгнення. З початку її утворення відбулось ряд її засідань (до кінця червня було розглянуто понад 400 заяв адвокатів та членів їх сімей), на яких було прийнято рішення щодо надання необхідної матеріальної допомоги:

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Конституційно-правове регулювання статусу адвокатури в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 420-422.
2. Заборовський В.В. Адвокатура як невід'ємний інститут громадянського суспільства на сучасному етапі становлення правової держави в Україні. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. № 2. С. 49-58.
3. Заборовський В.В. Місце і роль адвокатури у механізмі здійснення правосуддя в Україні. *Конституційно-правові академічні студії*. 2017. № 2. С. 51-60.
4. Заборовський В.В. Особенности конституционно-правового статуса украинской адвокатуры. *Вестник БарГУ*. 2017. Вып 5. С. 150-154.
5. Заборовський В.В. Професійна діяльність адвоката – це правова, юридична чи професійна правнича допомога? *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 38. Т. 2. С. 140-145.
6. Заборовський В.В. Особливості правового статусу адвоката-представника в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 35. Ч. 2., Т. 3. С. 161-168.
7. Заборовський В.В. Плюралізм у розумінні поняття «адвокатура» та його співвідношення із поняттям «адвокат». *Проблеми законності*. 2016. № 135. С. 234-244. <https://doi.org/10.21564/2414-990x.135.79299>
8. ССВЕ разом з НААУ працюють над Рекомендаціями щодо українських адвокатів. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7447-ccbе-razom-z-naau-pracyuyut-nad-rekomendaciyami-shodo-ukrains-kih-advokativ.html>.
9. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. К., 2017. 577 с.
10. Про створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з питань координації надання правової допомоги учасникам антитерористичної операції, членам їх сімей та переселенцям: рішення Ради адвокатів України від 25 жовтня 2014 року № 175. 2022. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2014.10.25-rishennya-175.pdf>.
11. Положення про Комітет з питань координації надання правової допомоги учасникам антитерористичної операції, членам їх сімей та переселенцям, затверджено рішенням Ради адвокатів України від 23 квітня 2016 року № 110. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2016-04-23-pologhennya-110_57359d00b9061.pdf.
12. Комітет з військового права НААУ підготував пам'ятки з надання правничої допомоги військовим ЗСУ. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7409-komitet-z-vijs-kovogo-prava-naau-pidgotuvav-pamyatki-z-nadannya-pravnichoi-dopomogi-vijs-kovim-zsu.html>.
13. Пам'ятка адвокату з оформлення правовідносин із військовослужбовцем ЗСУ. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7409-komitet-z-vijs-kovogo-prava-naau-pidgotuvav-pamyatki-z-nadannya-pravnichoi-dopomogi-vijs-kovim-zsu.html>.

- org.ua/assets/uploads/ 4dd7d2813c4b789a9453_file.pdf.
14. Пам'ятка військовослужбовцю з оформлення правовідносин з адвокатом. 2022. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/ 9c2af7aea76a218a4204_file.pdf.
  15. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.
  16. Про затвердження роз'яснення щодо можливості надання адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) правової допомоги безоплатно (Pro bono): рішення Ради адвокатів України від 23 квітня 2016 року № 118. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-04-23-r-shennya-rau-118_5735a1d5d7a7a.pdf.
  17. Про внесення змін до Порядку ведення Єдиного реєстру адвокатів України: рішення Ради адвокатів України від 29 квітня 2022 року № 44. 2022. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2022-04-29-r-shennya-rau-44_627a42765c177.pdf.
  18. НААУ створила Центр координації волонтерської допомоги адвокатів військовослужбовцям. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7407-naau-stvorila-centr-koordinacii-volonters-koi-dopomogi-advokativ-viyskovosluzhbovcyam.html>.
  19. «Всеукраїнська коаліція з надання правової допомоги» інформує про діяльність «гарячої лінії» безкоштовної правової допомоги для переселенців. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7451-vseukrains-ka-koaliciya-z-nadannya-pravovoi-dopomogi-informue-pro-diyal-nist-garyachoi-linii-bezkoshtovnoi-pravovoi-dopomogi-dlya-pereselenciv.html>.
  20. Ради адвокатів регіонів під час воєнного стану надають допомогу в посиленому режимі. *Вісник НААУ*. 2022. № 3-5 (81). С.18-19.
  21. Сербіна А. На захисті прав адвокатів у період дії воєнного стану. *Вісник НААУ*. 2022. № 3-5 (81). С. 25-36.
  22. Про особливості проходження адвокатами військової або альтернативної (невійськової) служби у період воєнного стану: рішення Ради адвокатів України від 3 березня 2022 року № 24. 2022. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2022-03-24-r-shennya-rau-24_6244383f5d80a.pdf.
  23. РАУ вшанувала пам'ять загиблого на війні адвоката Дмитра Чумака. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7353-rau-vshanuvala-ram-yat-zagiblogo-na-vijni-advokata-dmitra-chumaka.html>.
  24. Адвоката Масі Найема, який отримав важке поранення на фронті, прооперували. 2022. URL: <https://espresso.tv/advokata-masi-nayema-yakiy-otrimav-vazhke-poranennya-na-fronti-prooperuvali>.
  25. Для розподілення благодійної допомоги адвокатам під час воєнного стану створена Опікунська Рада. 2022. URL: <https://advokatpost.com/dlia-rozpodilennia-blahodijnoi-dopomohy-advokatom-pid-chas-voiennoho-stanu-stvorena-opikunska-rada/>.
  26. Опікунська рада надала матеріальну допомогу родинам двох загиблих адвокатів. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7378-opikuns-ka-rada-nadala-material-nu-dopomogu-rodinam-dvoh-zagiblih-advokativ.html>.
  27. Опікунська Рада надала допомогу родинам двох загиблих адвокатів. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7359-opikuns-ka-rada-nadala-dopomogu-rodinam-dvoh-zagiblih-advokativ.html>.
  28. Опікунська рада надала 100 тисяч гривень родині загиблої Катерини Ширай – адвоката з Чернігова. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7367-opikuns-ka-rada-nadala-100-tisyach-griven-rodini-zagibloi-katerini-shiraj-advokata-z-chernigova.html>.
  29. Родині загиблої колеги з Дніпра Аліні Молчановій Опікунська рада виділила 100 тис грн. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7372-rodini-zagibloi-kolegi-z-dnipra-alini-molchanovij-opikuns-ka-rada-vidilila-100-tis-grn.html>.
  30. Опікунська рада на черговому засіданні надала допомогу майже 30 адвокатам. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7442-opikuns-ka-rada-na-chergovomu-zasidanni-nadala-dopomogu-majzhe-30-advokatam.html>.
  31. Опікунська рада надала 100 тисяч гривень дружині загиблого адвоката Дениса Гордєєва. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7469-opikuns-ka-rada-nadala-100-tisyach-griven-druzhini-zagiblogo-advokata-denisa-gordeeva.html>.
  32. Відбулося засідання Опікунської ради НААУ. 2022. URL: [https://unba.org.ua/news/7356-vidbulosya-zasidannya-opikuns-koi-radi-naau.html](https://unba.org.ua/news/7356-vidbulosya-zasidannya-opikunskoi-radi-naau.html).
  33. НААУ продовжує надавати матеріальну допомогу постраждалим від війни адвокатам. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7410-naau-prodovzhuje-nadavati-material-nu-dopomogu-postrazhdalim-vid-vijni-advokatam.html>.
  34. ССБЕ надасть підтримку українським адвокатам та біженцям з України. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7317-ssve-nadast-pidtrimku-ukrains-kim-advokatam-ta-bizhencyam-z-ukraini.html>.
  35. Council of Bars and Law Societies of Europe. 2022. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Council_of_Bars_and_Law_Societies_of_Europe
  36. ССБЕ рекомендує спрощений доступ до практики для українських адвокатів в Європі. 2022.

- URL: <https://unba.org.ua/news/7461-ssve-rekomendue-sproshenij-dostup-do-praktiki-dlya-ukrains-kih-advokativ-v-evropi.html>.
37. ССВЕ рекомендує спростити визнання кваліфікації українських адвокатів у Європі. URL: <https://unba.org.ua/news/7483-ssve-rekomendue-sprostiti-viznannya-kvalifikacii-ukrains-kih-advokativ-u-evropi.html>.
38. Адвокатура Німеччини направила лист підтримки для українських адвокатів. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7313-advokatura-nimechchini-napravila-list-pidtrimki-dlya-ukrains-kih-advokativ.html>.
39. Українська адвокатура високо цінує підтримку німецьких колег на тлі агресії Росії. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7462-ukrains-ka-advokatura-visoko-cinue-pidtrimku-nimes-kih-koleg-na-tli-agresii-rosii-naau.html>.
40. Словаччина скасувала внесок за внесення до реєстру адвокатів та запровадила стипендії за стажування для адвокатів України. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7421-slovachchina-skasuvala-vnesok-za-vnesennya-do-reestru-advokativ-ta-zaprovadila-stipendii-za-stazhuvannya-dlya-advokativ-ukraini.html>.
41. Адвокатура Азербайджану спільно з НААУ збирає кошти на підтримку постраждалих адвокатів. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7321-advokatura-azerbajdzhanu-spil-no-z-naau-zbiraе-koshti-na-pidtrimku-postrazhdalih-advokativ.html>.
42. Після початку військової агресії проти України українські адвокати відчули неймовірну підтримку колег з Європи та світу. 2022. URL: <https://unba.org.ua/news/7383-pislya-pochatku-vijs-kovoi-agresii-proti-ukraini-ukrains-ki-advokati-vidchuli-nejmovirnu-pidtrimku-koleg-z-evropi-ta-svitu-lidiya-izovitova.html>.
43. Міжнародна благодійна допомога для НААУ під час воєнного стану, оновлений звіт за лютий-травень 2022 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/652d2fb671df4679fdfe_file.pdf.